

**„Man føler sig
som en tennisbold,
der bliver kastet
frem og tilbage i systemet.“**

**Samtaler med socialt udsatte
unge om deres møde med systemet.**

„Mine fremtidsdrømme består først og fremmest af en lille bitte smule hjælp fra kommunen. At jeg kunne få et arbejde, så jeg ikke skal være bekymret for, om vi kan betale vores regninger. At vi har noget at spise. Et helt almindeligt liv. Det er ikke sådan, at vi bare vil have en masse fra kommunen. Jeg vil også gerne ud og bruge mine hænder og give noget tilbage.“

Kolofon

Udgivet maj 2013 af
Rådet for Socialt Udsatte
Bredgade 25F, 4. sal
1260 København K
Telefon: 41 85 11 00
Mail: post@udsatte.dk
Hjemmeside: www.udsatte.dk

Portrætterne på side 14, 18 og 24 er skrevet af Rikkeline Facius.
De tilhørende billeder er taget af Morten Barker, www.mortenbarker.dk

Layout af Line Kirketerp Koch, www.line-k.dk

ISBN 978-87-7546-416-6 (trykt udgave)
ISBN 978-87-7546-417-3 (online udgave)

Indhold

Forord.....	7
Indledning.....	8
Man bliver ikke set.....	10
Martina	14
Man bliver ikke hørt.....	16
Mads	18
Man får ikke hjælp til at finde rundt i systemet.....	20
Dalin	24
Undersøgelsens fokus og metode.....	26

Forord

Forord ved Jann Sjørnsen, formand for Rådet for Socialt Udsatte

De unge i denne publikation føler ikke, de bliver lyttet til. De bliver ikke mødt i øjenhøjde. Hjælpen til at finde rundt i det system, der ellers er sat i verden for at hjælpe dem, kan ligge på et lille sted. Det er sådan, mange udsatte borgere oplever mødet med 'systemet', og derfor er det også et gennemgående tema i Rådets forskellige undersøgelser. Alle mennesker vil behandles og ses som mennesker – ikke som en diagnose, et problem eller en udgift. Det gælder også unge udsatte. Det sker alligevel alt for ofte. I denne undersøgelse fortæller 30 unge om, hvordan de selv oplever mødet med systemet og samfundet.

De unge oplever en række problemer, som savner løsninger. Der er allerede mange gode initiativer rundt om i landet – men som de unges fortællinger viser, har intentionerne svært ved altid at blive omsat til reelle løsninger på de unges problemer. Det system, der er sat i verden for at hjælpe de unge, er det samme system, som de unge oplever, gør tilværelsen besværlig.

Der er en kontanthjælpsreform på vej, men med et paradoks: Reformen indeholder på én og samme tid initiativer, der kan både forbedre og forværre forholdene for vores mest udsatte borgere. Nogle af reformens forslag risikerer at skubbe så hårdt til unge på meget lave forsørgelsesgrundlag, at de mister fodfæstet i livet og i sidste ende må leve et liv på gaden. Men reformen har også en række initiativer til rehabiliterende indsatser for kontanthjælpsmodtagere med vanskelige problemer, og hvis de bliver gennemført på den rigtige måde, kan de give kom-

munerne redskaber til – og samtidig forlange af dem – at give bedre hjælp til unge kontanthjælpsmodtagere med komplekse sociale problemer. Det kræver imidlertid, at ambitionen med reformen ikke kun er at spare, men også at udvikle den rehabiliterende indsats for de unge - med udgangspunkt i de unges egne ønsker og ressourcer.

Ligesom alle andre drømmer udsatte unge også om et godt liv og ønsker at kunne forsørge sig selv og sine nærmeste. Kontanthjælpsreformens forslag om en helhedsorienteret, rehabiliterende indsats og koordinerende sagsbehandlere kan forhåbentligt hjælpe mange udsatte unge med at realisere deres drømme. En kontanthjælpsreform gør det dog ikke alene – vi skal sammen skabe et mere fleksibelt uddannelsessystem og rummeligt arbejdsmarked, der også giver plads til dem, som ikke kan løbe så hurtigt og har brug for ekstra hjælp. Vi skaber også rummelighed ved at ændre vores opfattelse af, hvad der er bidrag til fællesskabet - det er meget mere end bare arbejdskraft, der kan gøre vores land rigere, både menneskeligt og økonomisk.

Det starter hos dig og mig. Vi hjælper først og fremmest socialt udsatte unge ved at lytte til deres egne drømme og ressourcer. Vi ønsker nemlig alle sammen at blive inddraget i og få indflydelse på de løsninger, der skal forbedre vores liv.

Stor tak til alle i denne undersøgelse, der har delt deres tid, erfaringer og hjerteblood med os.

God læselyst.

Et vigtigt problem savner svar

Et stort antal unge i det danske samfund mangler job og uddannelse. Det viser statistikkerne. Samtidig har de unge ofte store sociale problemer, hvoraf en del hænger sammen med et misbrug eller psykiske lidelser. Mange af de unge gemmer sig i gruppen af unge på kontanthjælp i matchgruppe 3, de såkaldt midlertidigt passive – en gruppe, der er tredoblet siden 2008 og i 2011 bestod af mere end 8.000 unge mennesker. Matchgrupperne bliver afskaffet som led i den nye kontanthjælpsreform, men det ændrer ikke ved det faktum, at kommunerne vurderer mange unge til at have så store alvorlige sociale problemer, at de ikke kan starte i uddannelse eller job.

Flere fattige unge

Det betyder med de nuværende regler, at et stigende antal af de allermost udsatte unge lever et liv på passiv og lav forsørgelse. Hvor kontanthjælpsmodtagere over 25 år efter de gældende regler modtager en ydelse på omkring 10.500 kroner om måneden før skat, får de unge mellem 18 og 25 år ungedydelse – en månedlig ydelse på 6.767 kroner de første 6 måneder og derefter 5.753 kroner.

Den lave ungedydelse giver i sig selv mange udsatte unge store økonomiske problemer. Det kan man for eksempel se i tallene over unge hjemløse. Fra 2009 til 2011 steg antallet af unge uden tag over hovedet fra 633 til 1.002 personer. De unge i denne undersøgelse fortalte os i hvert fald, at ydelsen har gjort det meget sværere for dem at have råd til at bo i en almen bolig.

Når den nye, vedtagne kontanthjælpsreform træder i kraft, vil flere unge få problemer med at overleve på ungedydelsen. Reglerne kommer nemlig til at betyde, at

hovedparten af alle unge under 30 år skal leve af den lave uddannelsesstøttehjælp på 5.753 kr. de første tre måneder, de er på kontanthjælp. Hvis man som ung i denne gruppe bliver visiteret til at være uddannelsesparat, fortsætter man på den lave ydelse. Hvis man derefter bliver visiteret til at være aktivitetsparat, vil man kunne få et aktivitetsstillæg i ens aktive perioder, som bringer én op på det hidtidige kontanthjælpsniveau.

Nogle af de unge oplever, at kommunen som sanktion skærer i den i forvejen lave ungedydelse, hvis de for eksempel ikke møder op på jobcentret. Ifølge de unge undersøger kommunen ofte slet ikke, hvorfor man ikke mødte op. De unge oplever sanktionen som uretfærdig, hvis de for eksempel har været syge eller været kaldt til behandling. I øvrigt hjælper sanktioner generelt ikke socialt udsatte ud af kontanthjælpsystemet. Det viser Rådet for Socialt Udsattes undersøgelse "Når kassen smækker i" fra 2011.

Tag udgangspunkt i den enkelte

Størstedelen af de udsatte unge er belastede af en kompliceret opvækst. Mange har været anbragt i kortere eller længere perioder, og de har ofte et misbrug, og sociale og/eller psykologiske problemer. De unges udfordringer er altså mere alvorlige, end at de kan løses ved at forbedre eller presse de unge på deres økonomi – til gengæld forværrer en meget presset økonomi de unges i forvejen svære situationer.

Det er dyrt økonomisk og menneskeligt, når unge føler sig negligeret, overhørt og gentagne gange bliver henvist til forskellige instanser, uden at det lykkes dem at få den hjælp, de har behov for. Det er også dyrt, når de unge tilbydes indsatser, som ikke passer til deres behov – særligt når den ønskede effekt ude-

bliver, fordi hele visiteringen fra starten af var fejlagtig. Hvis udsatte unge skal have gavn af de kommunale indsatser, er det helt afgørende, at kommunen eller myndighederne tænker de unges faktiske situation ind i de mulige løsninger. Der er behov for en mere fleksibel tilgang til arbejdet med denne målgruppe.

Bedre løsninger burde også give mindre frafald og bedre resultater, så det økonomisk giver mening – men det større samfundsøkonomiske aspekt er ikke noget, denne undersøgelse forholder sig til.

Uddannelser som pusterum

Det er ikke kun i kontanthjælpsystemet, at man finder udsatte unge. I perioder er mange også tilmeldt en uddannelse, hvor de får SU. Det er dog ikke så meget lysten til at begynde på en uddannelse, som det er en flugt fra kontanthjælpsystemet, der er grund til, at de unge starter på en uddannelse, fortæller de unge selv. På skolen bliver der nemlig ikke stillet de samme krav og spørgsmål til én, som der gør på kommunen og jobcentret.

Til gengæld giver det andre problemer: Fordi mange af de unge reelt mangler lysten til at begynde på en uddannelse, er de meget ustabile i deres fremmøde og følger ofte ikke uddannelserne til dørs. Mange ender med at pendle frem og tilbage mellem SU og kontanthjælp eller vender helt tilbage til kontanthjælp. Især har landets erhvervsskoler igennem de seneste år gentagende gange fortalt, hvordan de får den funktion at "opbevare" unge frem for at uddanne dem.

Det er en uddannelsespolitisk målsætning, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse. Derfor bliver mange unge, der slet ikke er uddannelsesparate eller motiverede, også opfordret til at sætte sig på skolebænken. En stor del af de udsatte unge kan ikke leve op til de krav, det traditionelle uddannelsessystem stiller til dem, mens

andre ikke er motiverede for den uddannelse, som er blevet pålagt dem, og som tit slet ikke passer til deres evner og behov. Kravet om uddannelse kommer til at overskygge de problemer, som mange udsatte unge har, og som ikke umiddelbart kan løses med en uddannelse – måske vil uddannelsen blot give dem endnu et nederlag.

Det store pres på unge for at få dem fra kontanthjælp over i uddannelse er paradoksalt nok også med til at skabe en trods-modstand i de unge, hvor de får mindre lyst til overhovedet at starte på en uddannelse. Samtidig kan de unges problemer blive usynlige, fordi de unge kommer til at fremstå mere velfungerende, end de er, når de på papiret lever op til kravet om uddannelse. Det betyder i sidste ende, at de unge ikke får den vigtige hjælp, de faktisk har behov for.

De unge vil gerne uddanne sig. Men flere mente, at hvis det skulle ske, skulle det foregå på en måde, som tilgodeser deres særlige behov, og hvor der bliver taget højde for den enkeltes personlige og skolemæssige forudsætninger, når der skal planlægges et skoleforløb.

I det følgende fortæller 30 udsatte unge om den hjælp og de muligheder, som de oplever at få tilbudt. Derudover er der portrætter af tre unge, som fortæller hver deres personlige historie. De i alt 33 unges fortællinger giver ikke løsninger på problemerne. De er i stedet opfordringer til, at politikere, fagfolk og andre tager dét at løse unges problemer alvorligt og begynder at lytte til og inddrage de unge i løsningerne. Snuptagsløsninger og reguleringer i personens indkomst løser ingenting – en persons problem er først i gang med at blive løst, når personen selv kan tage ejerskab for løsningen.

Man bliver ikke set

Helt almindelige. Sådan så de ud, flere af de unge, der deltog i undersøgelsen. Der var intet visuelt, som umiddelbart afslørede, at de var særligt udsatte eller sårbare. De var ofte velklædte og tjekkede, og flere gav udtryk for, at de lagde vægt på at fremstå ligesom alle andre helt almindelige unge mennesker. Den fremtoning kan dog samtidig give nogle udfordringer: På den ene side ønsker de unge at være som alle andre, på den anden side ønsker de, at kommunen og andre skal se deres problemer og hjælpe med at løse dem. De unges ønske om at fremstå velfungerende er samtidigt forbundet med deres behov for at blive set og anerkendt som helt almindelige unge mennesker på trods af deres særlige problemer.

Distanceblænderne

Fænomenet, hvor de unge på den ene side fremstår velfungerende, mens de på den anden side kæmper med omfattende og komplekse problemer, bliver af fagfolk kaldt distanceblændere. Det var også et udtryk, som flere af de unge selv brugte til at beskrive en tendens hos dem selv, hvor de skjuler alvoren af deres problemer. Tendensen skaber imidlertid problemer i mødet med kommunen: Ifølge de unge understøtter kommunen ofte de unges tildækning af problemerne frem for at bakke de unge op i at erkende problemerne. Flere unge havde oplevet, at deres problemer blev negligeret, når de endelig havde fundet mod til at italesætte dem hos kommunen. En del fortalte også, at særligt de ældre sagsbehandlere havde en tendens til at undervurdere de unges problemer som generelle problemer, som unge ofte kæmper med, og som regel aftager med alderen. En enlig mor på kontanthjælp sagde:

”Jeg vil rigtig gerne arbejde, men jeg kan ikke arbejde 37 timer. Alligevel siger de bare, at jeg er

ung, og at det nok skal blive bedre. Det er som om, at man ikke kan være syg, når man kun er 25. Det kan simpelthen ikke lade sig gøre.”

Også de psykisk sårbare unge i undersøgelsen oplever, at deres problemer bliver negligeret. Det er ifølge de unge fordi, at problemerne ofte er mere psykosociale end somatiske og derfor ikke kan ses med det blotte øje. En ung mand beskrev det sådan:

”Jeg skulle helt ned til bunden, før jeg fik hjælp. Jeg fortalte kommunen, hvor dårligt jeg havde det, men de fortsatte med at pålægge mig aktivering, indtil jeg var så dårlig, at jeg måtte sygemeldes fra alt.”

En anden ung mand supplerede:

”Jeg prøvede igen og igen at sige til min sagsbehandler, at jeg havde det dårligt, men de sendte mig bare til en jobcoach. På daværende tidspunkt var jeg så dårlig, at jeg ikke kunne formulere en positiv sætning om mig selv. Da jobcoachen sagde, at jeg skulle fremhæve mit potentiale, brød jeg helt sammen og kunne ikke andet end at græde.”

En ung kvinde med samme type vanskeligheder, og som beskrev sig selv som en klassisk distanceblænder, havde modsat de to unge mænd haft en positiv oplevelse af hjælpen fra kommunen. Det skyldtes ifølge hende selv, at hun havde været heldig at have en mor med overskud og indsigt i de kommunale processer, som var i stand til at forklare kommunen omfanget af den unge kvindes problemer. Kvinden fortalte:

”Kommunen ved ikke noget, og de har ikke tid til at undersøge det. Så hvis du vil have hjælp, er du nødt til selv at komme med forslagene og finde et passende tilbud. Det er helt nødvendigt at have noget i baghånden for at få hjælp.”

Den unge kvindes mor hjalp hende i kontakten til kommunen, især til den unge kvindes sagsbehandler, som den unge kvinde siden har opbygget et godt forhold til. Dét og moderens vedholdenhed gjorde, at den unge kvinde også fik en mentor, som har hjulpet hende positivt i retning mod at uddanne sig. Ifølge den unge kvinde skyldes det gode forhold til sagsbehandleren, at behandleren tog sig den nødvendige tid til at sætte sig ind i kvindens situation og gav hende rum til at arbejde med sin sygdom ved at fritage hende for at skulle i aktivering og andre ting, indtil hun var rask nok til at begynde på en uddannelse. Kvinden fortalte:

”Første gang jeg oplevede, at nogen faktisk læste min journal, blev jeg så glad. Det var så dejligt, at nogen så igennem facaden.”

Dækker over belastet barndom

De fleste af de interviewede unge var præget af svære forhold i deres opvækst. Det betyder i dag, at deres netværk ofte er meget spinkelt – hvis de overhovedet har ét. Mange af de unge har været i kontakt med de sociale myndigheder fra en tidlig alder. I nogle tilfælde var det forældres misbrug eller vold, som de unge ikke oplevede tålte dagens lys. I andre tilfælde kunne det være angst for at blive fjernet fra familien, der fik dem til at dække over problemerne. Andre unge havde først udviklet problemerne senere, mens flere først erkendte omfanget af problemerne, når de mødte barrierer i forbindelse med at stå på egne ben som 18-årig.

Alle de unge, havde dog på et eller andet tidspunkt gjort opmærksom på problemerne over for lærere eller andre i løbet af deres opvækst – men i de fleste tilfælde uden at det førte til yderligere handling. Og ifølge flere af de unge er det meget svært at bevare gejsten, når man endeligt har fundet mod til at bede om hjælp, men så oplever, at ens nødråb ikke bliver taget alvorligt:

”Det er ikke så fedt, når man skal fortælle den samme historie igen forfra hver tredje måned.”

Rod i kommunens sagsbehandling

En del af de unge gav udtryk for fuldstændigt at have opgivet at søge hjælp hos kommunen. Mange følte sig samtidig uretfærdigt behandlet, når de blev straffet i stedet for at få hjælp, når de havde givet udtryk for, at det for eksempel var sygdom, som forhindrede dem i at møde op. Desuden havde de unge ofte oplevet at blive straffet i tilfælde, hvor de på grund af manglende evne havde misforstået aftaler eller ikke haft overskud til at koordinere mellem de mange forskellige sagsbehandlere eller personer i behandlingssystemet. Og netop skiftende sagsbehandlere og vanskeligheder ved at navigere i det komplekse system er dét de unge gav som forklaring på, at de ofte opgiver at søge hjælp fra kommunen.

De unge fortalte om henvendelser, som de ikke fik svar på, om at blive visiteret til et behandlingstilbud ét sted fra, som de fik afslag på et andet sted eller mentorer, som aldrig mødte op eller pludselig stoppede med at tage kontakt. Desuden fortalte mange, at de slet ikke kender deres sagsbehandler, ligesom flere har oplevet at blive tildelt en ny uden varsel. Desuden havde flere oplevet at blive visiteret til indsatser hos jobcentret, som slet ikke passede til deres behov. Det skete for eksempel for en ung mand med et svært misbrug, som blev pålagt uddannelse, men ingen misbrugsbehandling.

En anden ung mand med skizofreni og svære depressioner, som blev henvist til jobcoach som det eneste tilbud, sagde:

”Jeg kunne godt have brugt, at kommunen ville tænke i behandlingstilbud, allerede da jeg blev syg, i stedet for at der skulle gå halvandet år, hvor jeg blev endnu mere syg.”

En kvinde fortalte ligeledes, at hun blev pålagt at søge ordinær beskæftigelse, selvom hun ikke fysisk kunne klare et job på almindelige vilkår. Desuden fortalte mange af de unge, at de var endt på en lang venteliste, når de endelig var blevet visiteret til et behandlingstilbud. Alle eksemplerne er forhold, som ifølge de unge forstærker deres følelse af ikke at blive set og blive bremset i ønsket om at forbedre deres situation.

Fra udsat barn til udsat ung

Oplevelsen af at blive svigtet af kommunen var størst blandt de unge i undersøgelsen, der var tidligere anbragt eller havde været i forbindelse med de sociale myndigheder gennem deres opvækst. De tidligere anbragte unge beskrev især den formelle adgang til voksenlivet som kaotisk, hvor de pludseligt hørte under nye kommunale ansvarsområder eller helt mistede kontakten til kommunen. Ingen af de interviewede unge var blevet tilbudt efterværnsprojekter – projekter, hvor man forsøger at støtte tidligere anbragte unge, efter de er fyldt 18. Dét til trods for, at de unges journaler beskrev mange belastninger i barndom og opvækst.

Flere af de unge beskrev, hvordan dårlige oplevelser i overgangen til voksenlivet havde fået dem til at isolere sig med deres problemer uden at opsøge hjælp – og uden at de blev opsøgt af andre. En beskrev

årelang isolation i sin lejlighed, hvor han levede af arven fra sine afdøde forældre uden nogen form for social kontakt og uden at kunne klare praktiske opgørelser som at gøre rent eller varetage sin egen hygiejne. En anden ung mand beskrev overgangen sådan:

”Jeg havde en mentor, før jeg blev 18, men da jeg blev 18, kunne jeg passe mig selv. De eneste støttepersoner, det var dem, der var på bænken.”

De unge i Rådets undersøgelse beskriver mere eller mindre voldsomme sociale derouter, efter de på papiret er blevet voksne – problemer som dårlig økonomi, hjemløshed, misbrug, psykiatriske- eller sociale problemstillinger. Den unge mand bag citatet ovenfor fortalte for eksempel om sit tiltagende brug af rusmidler, som udviklede sig til et svært misbrug, da han ikke oplevede at have nogen steder at søge hjælp.

De unge forklarede, at de selv kan være bange for at opsøge hjælp, blandt andet fordi deres problemer ofte er blevet negligeret, når de endelig har henvendt sig til systemet. Flere af de unge fortalte, at deres belastede opvækst har lært dem at skjule deres problemer bag en facade, der udadtil virker velfungerende, og som i kombination med deres unge ydre ikke viser, at de er udsatte.

Dét, at mange af de unge har oplevet svigt fra forskellige sider, gør ifølge de unge selv, at de ofte ikke beder om hjælp, fordi de ikke har tillid til, at kommunale indsatser overhovedet kan hjælpe dem. Det har betydet, at mange af de unge har nået at få meget omfattende problemer i deres voksenliv, før de igen kom i forbindelse med de sociale myndigheder – ofte via forsorgshjem, væresteder, jobcenter eller retssystemet. En ung forklarede hvorfor:

”Det er jo ikke os, der går op på jobcenteret og går amok. Det er mere de ressourcestærke, der føler sig dårligt behandlet. Det er ikke vores borgergruppe. Vi er vant til nederlaget.”

Uddannelse bliver brugt som helle

For mange unge er starten på en uddannelse drevet af lyst og motivation. For en stor del af de unge var brugen af uddannelse en flugt fra et system, der konstant stiller krav – et helle. Flere af de unge fortalte, at dét at gå på en uddannelse ikke som sådan var et forsøg på at skjule deres problemer, men et forsøg på at undgå tvang og krav, som de alligevel ikke følte, de

kunne leve op til eller få noget godt ud af. De unge havde dog en ambivalent følelse af, at uddannelsens helle både hjalp dem og samtidig drev dem endnu længere væk fra de kommunale indsatser, som potentielt kunne hjælpe dem. Flere fortalte nemlig, at mens de på papiret var i uddannelse og dermed levede op til kravene, bidrog det samtidigt til at tilsløre omfanget af deres reelle problemer.

For en del af de medvirkende unge blev de mange vekslende og uafsluttede uddannelsesforløb desuden negative oplevelser, som ikke motiverede yderligere til at uddanne sig.

Unge på kontanthjælp

Antal kontanthjælpsmodtagere 18-29 år i matchgruppe 3 (midlertidigt passive), 1. kvartal. 2008 - 1. kvartal. 2013

	1. kvrt. 2008	1. kvrt. 2009	1. kvrt. 2010	1. kvrt. 2011	1. kvrt. 2012	1. kvrt. 2013
16-19 år	447	514	524	1.084	1.094	843
20-24 år	1.181	1.237	1.452	3.566	3.930	3.501
25-29 år	1.264	1.326	1.502	3.303	3.778	3.569
Unge i alt	2.892	3.077	3.478	7.953	8.802	7.913

Kilde: Jobindsats.dk Note: Ledige og aktiverede (bruttoledighed)

Fra 1. kvartal 2008 til 1. kvartal 2012 tredobledes antallet af unge kontakthjælpsmodtagere i matchgruppe 3. Stigningen var særlig kraftig fra 2010 til 2011 med mere end en fordobling. Der skete et skift i matchgruppemodellen ved årsskiftet 2010, hvor man gik fra fem til tre matchgrupper. Noget af stigningen i

antal personer i matchgruppe 3 skyldes måske dette skift. Det samlede antal unge kontakthjælpsmodtagere steg fra 55.000 til 59.000 fra 1. kvartal 2010 til 1. kvartal 2011. Frem til 1. kvartal 2013 sker der et fald på ca. 900 personer svarende til 10 procent.

Martina

Martina er 21 år og har siden 10. klasse haft mange vanskeligheder i forhold til uddannelse. Hun har følt, at der lå en forventning i hendes familie om, at hun tog en uddannelse, og startede derfor på HF.

“Jeg havde ikke rigtig noget pejlemærke at gå efter, som nogle af de andre havde. De andre var nogle, der godt vidste, hvad de ville, og hvad de skulle. Jeg syntes, det var svært i nogle af de forskellige fag, og jeg skulle bare aldrig nogensinde være startet.”

Hun synes, det er rigtig svært at stoppe på HF, og føler, at hun svigter alle. Efter at have arbejdet lidt, bliver hun fyret, lige inden hun fylder 18 år – endnu et nederlag. Efter at have gået hjemme lidt, starter hun på Gøgler-skolens danselinje i håb om at få nogle succesoplevelser der. Men det er også svært for hende. Pludselig bliver hendes angst for at vise det, hun har lært, forværret.

“Lige pludselig blev det træls, og så blev det værre og værre. Jeg kunne godt være med til danseundervisningen, men når vi skulle vise noget, sad jeg over.”

Martina får lavet en aftale om, at hun kan gå til middag, hvis det bliver for hårdt, men hun ender med at stoppe på grund af for meget fravær. Herefter får hun flere tilbud, men ingen af dem fungerer for hende, og hun får igen for meget fravær.

“Det der med, at så har man lige været væk lidt, og så skal man komme igen, det kan være svært, og så tænker folk alt muligt om en. Hvad er der galt med hende? Hvorfor har hun ikke været her?”

Martina oplever det som et stort nederlag og bliver ked af, at hun ikke kommer af sted. Hun får dårlig samvittighed og føler sig som en kæmpe fiasko. Det begynder at fylde mere og mere for Martina, hvad andre tænker om hende, og hun føler sig særligt udsat i forhold til sine jævnaldrende. Martina begynder at holde sig hjemme af angst for at møde gamle klassekammerater og efterskolevenner, der vil spørge, hvad hun er i gang med. Frygten for at skulle udstille sine nederlag bliver meget dominerende og giver endnu mere fravær.

“Jeg prøver på at lade være med at tænke over, hvad andre tænker om mig. Det ligger bare til mig. Men nu er det jo blevet meget bedre. Jeg er begyndt at kunne komme lidt ud og kan tage bussen. I starten kunne jeg slet ikke finde ud af det. Bare det at gå op og handle. Derhjemme var det trygt, og jeg vidste jo ikke, hvad der ville ske, hvis jeg gik ud. Hvis jeg skulle handle, ventede jeg, til det blev mørkt, selv om jeg var sulten og ikke havde mad. Folk kunne se, hvad jeg købte og tænkte: Den der pizza skulle hun nok ikke have købt ...”

Martina har følt sig sårbar, udsat og unormal uden at vide, hvorfor hun havde det sådan. Da hun var 19, fik hun diagnosen ADD. Hun har oplevet det som en lettelse af få en diagnose og dermed også en forklaring på, hvorfor nogle ting er så svære for hende. Det har været rigtig rart for Martina at kunne give både vennerne og sig selv en årsag til, hvorfor tingene ikke altid er gået som forventet. Martina har haft brug for støtte til at kæmpe for at få den hjælp, hun er berettiget til. Hun har fået hjælp fra sin mor og sin mentor

til at få en bostøtte, tillæg i sin ydelse og finde det rette tilbud. Martina kom for tre måneder siden i et forløb på Jysk Psykologcenter sammen med andre unge med lignende vanskeligheder.

“Jeg har ikke nået mit mål, men jeg er nået langt. Mit mål er at kunne komme ud og røre mig sammen med andre. Løbe en tur, hvis jeg har lyst, gå på stranden, tage i svømmehallen. Men det kan jeg ikke i dag. Jeg tænker stadig: Hvad tænker hende der lækkermåsen? Og så står jeg her og er flommet og og har dårlig kondi ...”

Martina er begyndt at se meget lysere på fremtiden og møder i dag stabilt op på sit tilbud. Hun har fået bevilget tre måneder mere og er begyndt at kunne drømme om en fremtid med uddannelse.

Hør Martina fortælle mere af sin historie på www.udsatte.dk ►

Man bliver ikke hørt

En ting er, at man slet ikke bliver set, eller at ens problemer ikke bliver opdaget. En anden ting er, hvis der ikke bliver lyttet, når man endelig ER blevet set eller selv finder mod til at fortælle om sine problemer. De unge savnede generelt interesserede sagsbehandlere, der ville lytte til deres opfattelse af en situation og ville vise omsorg og forståelse. De unges oplevelse af manglende interesse og lydhørhed er en af de ting, der især skaber et dårligt forhold til sagsbehandlere

Unge på herberg, forsorgshjem m.fl.

Antallet af brugere af I 10-botilbud

	2007	2008	2009	2010	2011
18-24	605	619	686	742	791
25-29	544	527	513	526	548
Unge i alt	1.149	1.146	1.199	1.268	1.339

Kilde: Ankestyrelsen.dk, BOF4

Paragraf I 10-botilbud kan for eksempel være herberg eller forsorgshjem. Fællesnævneren for paragraf I 10-botilbud er, at man kan komme fra den ene dag til den anden og få et sted at sove.

Stigningen blandt de helt unge brugere (under 25 år) af tilbuddene er over 30 procent fra 2007 til 2011. Antallet af brugere under 30 stiger med ca. 16 procent fra 2007 til 2011. Antallet af brugere i aldersgruppen 25 – 29 år er nogenlunde konstant over perioden.

og kommunen i det hele taget. Flere af de unge havde oplevet, at der blev truffet beslutninger hen over hovedet på dem, uden at de selv havde nogen indflydelse. En ung kvinde anbefalede i den forbindelse:

”Hvis man skulle gøre noget fra kommunens side, så kunne de lytte lidt til, hvad man selv synes, der ville være godt.”

Hvis der ses på det samlede antal unge brugere af I 10-botilbud, er stigningen mindre markant.

Hvis man sammenligner tællingen af hjemløse med stigningen af unge brugere af I 10-tilbud, er der kun en langsom stigning. Det skal ses i lyset af, at de unge hjemløse i langt højere grad end ældre hjemløse overnatter ved familie og venner. Kun cirka en fjerdedel af de unge hjemløse i hjemløsetællingen er også brugere af I 10-botilbud. For de ældre hjemløse over 30 år er det mellem en tredjedel og halvdelen, der er brugere af I 10-botilbud.

Goddag mand økseskaft

Som nævnt havde mange af de unge levet kaotiske liv og havde derfor et stort behov for stabil, længerevarende og målrettet hjælp. Skiftende sagsbehandlere, uafsluttede uddannelsesforløb og mangel på længerevarende rehabiliterende indsatser gjorde ifølge de unge en i forvejen kaotisk situation endnu værre. Mange af de unge var dybt frustrerede over igen og igen at skulle fortælle den samme historie til skiftende sagsbehandlere og andre repræsentanter fra de forskellige instanser i kommunen. Dels fordi historien ofte indeholdt beskrivelser af oplevelser, som var svære at tale om, dels fordi de unge oplevede at fortælle den til ingen verdens nytte, da den sjældent førte til yderligere handling. En ung kvinde forklarede:

”Første gang jeg søgte kontanthjælp, var jeg helt drænet. Man skal sidde og forklare sin livshistorie, og man skal forklare den 10 gange. Det ville virkelig hjælpe meget, hvis den første, man fortalte den til, skrev det ned og videregav den til den næste, og den næste rent faktisk læste det. Det er ligesom det der med at blive sat ned til SU-satsen - det er jo fordi, de ikke har læst min sag. Det kan de jo ikke have gjort. Det står på første side.”

Den unge kvinde oplevede at blive sat ned til ungedyden på trods af en diagnosticeret psykiatrisk lidelse, som gav hende ret til en kontanthjælp svarende til voksensatsen. Ifølge hende havde det haft fatale følger, fordi hun ikke kunne betale sin husleje og ikke havde råd til mad. Hun fortalte, at kommunen efterfølgende afslog hendes ansøgning om supple-

rende enkelttydelser, selvom kommunen ifølge hende havde begået en fejl ved ikke at opdage, at hun havde en psykiatrisk diagnose og en række andre forhold, der gav hende ret til den dobbelte ydelse.

Stemplet

Det kan være svært at se fremad, når andre konstant trækker én tilbage. En del af de unge oplevede, at der blev lagt mere vægt på deres fortid end deres aktuelle situation. Flere sagde eksplicit, at kommunen var ligeglad med dem, og at de oplevede at blive fastholdt i fortidens problemer, mens der samtidigt blev stillet krav, de ikke følte, de kunne leve op til. En fortalte:

”Vi er bare et nummer i rækken. I kommunen er det nummer et, to eller tre tilbud, og hvis du ikke kan det, så ryger du på produktionsskole. Man bliver opdelt i kategorier, og hvis man ikke passer ind, så er det bare ærgerligt.”

En anden ung kvinde supplerede:

”Selvom folk ikke kan arbejde fuldt ud, så kan de måske noget andet. Når man får det der stempel, at man er på kontanthjælp, så bliver man automatisk set på som en, der ikke gider arbejde. Jeg vil jo gerne, jeg kan bare ikke få lov, fordi jeg ikke kan arbejde fuld tid”.

Et ønske, som mange af de unge delte, var, at kommunen i højere grad så og lyttede til den enkeltes behov fremfor kun at vurdere en person på baggrund af en journal eller personens matchgruppeplacering.

Mads

Da Mads var 18, flyttede han hjemmefra hen til en kammerat for at få lidt luft i en periode, hvor tingene var begyndt at køre lidt skævt.

”Vi har et iltet temperament i min familie, og med en ADHD-knægt med så meget krudt i røven, så kan det godt blive en svær kombi. Egentlig var jeg registreret til at bo hjemme, og jeg boede hjemme nogle dage og resten hos min kammerat.”

Mads fravælger at søge kontanthjælp, fordi han synes, det er meget besværligt. Han har før oplevet, at hans papirer er forsvundet i systemet tre gange.

”Det var alt. Udprint fra Nem-ID, kontonumre, alt, hvad de skal bruge for at kunne tjekke min økonomi igennem. Det forsvandt tre gange. Fjerde gang blev jeg så hidsig, at jeg gik op med det selv og nægtede at aflevere det i receptionen.”

Mads er efterfølgende nervøs for identitetstyveri. Han er utryg ved tanken om, at hans papirer kan ligge et andet sted. Mads husker tiden sammen med kammeraten som en fed tid. Der gik måske lidt for meget AC/DC, øl og snaps i den, og han husker to skæve personligheder, der gik rundt i lyserøde flamenco-dragter. Tidligere er Mads blevet tilbudt at bo på opholdssted, men det har han sagt nej tak til, fordi det ikke passer ind i hans og vennernes spontane levevis, hvor de tit overnatter hos hinanden med meget kort varsel. I øjeblikket bor Mads hjemme for at betale af på en gammel gæld, men forsøger at være meget væk hjemmefra for at undgå problemer.

”Skænderier over holdninger, opvasken, der ikke er taget – jeg er meget defensiv og skyder hurtigt en replik ind. Så kan det hurtigt rulle derfra og blive til, at du gør ikke dit og dat, du drikker for meget, du sidder og ryger for meget tjald nede i Mølleparken med dine venner. Så går det fra at være et lille problem til at blive en stor konflikt, fordi vi bygger lidt op og lidt op og lidt op.”

Mads har været rigtig skuffet over det tilbud, han fik under STU (særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse) og synes slet ikke, han fik mulighed for at lære noget. Nogle af lærerne havde set ham sidde i en park med nogle af byens alternative unge og begyndte at blande sig meget i, hvem Mads omgikkes. Mads havde egentlig drømt om at blive arkæolog, men det er han gået væk fra, da han fandt ud af, hvor boglig uddannelsen er. Han kan godt lide at have en aktiv og afvekslende hverdag, og gennem sin søster, der er kok, er han begyndt at gå målrettet efter kokkepraktik. Han er tiltrukket af humoren og tonen på arbejdspladsen.

”Jeg har brug for en kærlig skubben eller måske en wake up-lussing for at kunne gennemføre kokkeuddannelsen. Jeg er meget, meget skoletræt, og jeg er ikke typen, der læser, og så har jeg rigtig svært ved at læse. Jeg er rigtig bange for, at det bliver det boglige, jeg falder af på.”

Mads har rigtig meget brug for at få hjælp til regler i det offentlige. Han er nødt til at spørge sin mor eller en venindes mor for at få hjælp til at forstå ordene.

”Nogle gange kunne jeg også forestille mig, de bruger de ord, simpelthen for at forvirre mig.”

Mads er derfor begyndt at have en lille opsparing på omkring 700 kr. liggende for at være helt sikker på, at han altid har mulighed for at købe sin medicin. Han har haft rigtig mange problemer med at få sin medicinbevilling igennem og har brug for at vide, at han altid kan få medicin eller mad, hvis der er noget, der går galt.

”Dem oplyser jeg aldrig noget om. Dem har jeg kontant under min pude. Jeg ved godt, det måske er forkert, men så ved jeg, at i de tre måneder, en behandling [af min sag] hurtigt kan tage, kan jeg købe medicin alligevel.”

Mads har ingen idé om, hvor han kan finde oplysninger om sine rettigheder, eller hvordan han kan få hjælp, når han har behov for det.

”Jeg føler ikke, jeg kan ringe til min sagsbehandler. Det er lidt, som om hun er interesseret i, at jeg skal koste så lidt penge som muligt. Det ved jeg jo også er naturligt i samfundet, at man skal det. Men mange gange er det på bekostning af en.”

Hør Mads fortælle mere af sin historie på www.udsatte.dk ▶

Man får ikke hjælp til at finde rundt i systemet

Der er en lang række paradokser i den hjælp, man får fra kommunen. Det syntes de unge i hvert fald. Nogle oplevede, at der bliver stillet modsatrettede krav, som udover at være svære at forstå også er svære at leve op til. Flere af de unge følte sig især pressede af jobcentrenes og socialforvaltningernes store fokus på uddannelse og beskæftigelse. De unge følte, at kommunen vægtede det højere, at de unge uddannede sig, end at de forbedrede deres tilstand og situation i forhold til misbrug, psykiske lidelser og andre sociale problemer. Det både frustrerede og sårede de unge. Flere af de unge oplevede desuden, at uddannelses- og beskæftigelsesindsatser stod i vejen for, at de kunne få den hjælp, de havde behov for. En stor del af de unge oplevede det meget belastende, når kommunen stillede krav til dem uden samtidigt at give den støtte, de unge havde brug for for at leve op til kravene. En ung mand beskrev sit eget forløb sådan:

”Jeg var også depressiv i den periode og gik derhjemme. Og så blev jeg sanktioneret, fordi de ikke vidste, hvor slemt jeg i virkeligheden havde det. Det var også min egen skyld, at jeg ikke havde sagt det. Efter nogle samtaler med en socialrådgiver blev jeg sat i et projekt, der hed ”Det gode liv”, som var tre dage om ugen i stedet for hver dag. Men det var også for meget for mig, og efter en måned blev jeg afmeldt kontanthjælpen. Men et eller andet sted var det meget godt, selvom det var hårdt for økonomien. Så kunne jeg i det mindste gå op og

starte forfra. Det var faktisk den samme mand, jeg talte med. Igen gik den samtale på, hvad jeg ville af uddannelse.”

To unge kvinder beskrev det paradoks, de oplevede i kravet om uddannelse:

”Jeg har søgt job på et plejehjem, for jeg vil gerne være social- og sundhedsmedarbejder, men de siger nej, for jeg har jo ikke uddannelsen endnu.”

”De vil gerne have, at man tager en uddannelse, men de spænder ben for os. Selvom jeg får forsørgertilskud, er det stadig mindre end det, jeg får på kontanthjælp. Jeg har også en kæreste, som jeg gerne vil flytte sammen med, men det kan jeg ikke, hvis jeg tager en uddannelse. Så har jeg ikke råd til det. Jeg har en diagnose, der gør, at jeg ikke kan arbejde 37 timer.”

Det var ikke kun negative oplevelser med uddannelse, som gjorde de unge forbeholdne for at uddanne sig – økonomien spillede også ind. En stor del af de unge var for belastede af andre problemer til at kunne arbejde under uddannelse, og desuden fortalte en del, at det var svært for dem overhovedet at finde arbejde. Selvom forskellen mellem SU og kontanthjælpens sats for de 18-25-årige er relativt lille, oplevede en del unge nedgangen i indtægt som en stor belastning for deres i forvejen hårdt pressede økonomi.

Mangel på tillid og tiltro til systemet

En stor del af de unge havde et stort behov for hjælp til at navigere i det komplekse sociale system. Flere unge efterspurgte længerevarende og målrettede indsatser, som ikke kun handlede om uddannelse eller beskæftigelse, men som også kunne hjælpe dem med noget så basalt som at opretholde en normal hverdag. De unge efterlyste også andre mentorforløb end de kortvarige og tilfældige forløb, en del af de unge havde oplevet tidligere - forløb som blev afsluttet pludseligt og uden varsel eller aldrig blev til noget, selvom man var blevet lovet det. I begge tilfælde oplevede de unge det som et resultat af manglende koordinering mellem mentoren og sagsbehandleren eller imellem de forskellige sagsbehandlere. Der var dog også unge, som fortalte, at de selv havde sagt nej til en mentor, da de ikke fandt det relevant eller nyttigt. En ung mand udtrykte sit ønske for den kommunale behandling sådan:

”Det skal tages i opløbet og ikke, når man først er 50 år. Man skulle samle en bus med tværfagligt personale fra psykiatrien, enkeltydelsesafdeling, boligforening og andre. Så kunne man lave en handleplan og skabe resultater med det samme, hvor man tager højde for helheden. Det er jo en jungle nu. Man føler sig som en tennisbold, der bliver kastet frem og tilbage i systemet.”

De fleste af de unge ønskede alligevel ikke, at en støtteperson eller mentor skulle overtage al kontakt til kommunen og ordne sagerne for dem. Tværtimod ønskede de mere medbestemmelse, inddragelse og indflydelse på deres egen sag og sagsbehandling. Det var altså hovedsageligt oplevelsen af ikke at have indflydelse i de kommunale beslutningsprocesser, der for en del af de unge skabte behovet for en støtteperson.

”Det er ikke altid, at jeg vil have en bisidder med, for så føler jeg mig ikke voksen. Vi vil bare gerne have, at de (kommunen) spiller med åbne kort.”

Flere ønskede sig desuden en repræsentant for systemet, som de kunne have tillid til, og som var på deres side. En del af de unge følte sig nemlig ikke taget seriøst, hvis de mødte op uden en anden person, som så ud til at vide noget om det kommunale system. Som en ung kvinde sagde:

”Hvis man har én med op på kommunen, der ser ud som om, de har læst reglerne, så får man hjælp.”

Svært at få hjælp til den stramme økonomi

Sociale og psykologiske problemer vejede tungt i mange af de unges bagage, men havde ifølge de unge selv mange andre årsager end økonomi. Ikke desto mindre syntes næsten alle de unge, at det var en meget stor udfordring at klare sig for ungeydelsens mindre end 6.000 kroner om måneden – særligt i Danmark, hvor det er så dyrt at bo. Flere fortalte, at deres hverdag med ungedyden var direkte årsag til, at de var endt på gaden, fordi ydelsen simpelthen ikke var nok til at betale en bolig med. Flere fortalte, at de havde været nødt til at stifte gæld eller stjæle for at klare hverdagen. En del havde tyet til andre midler eller løsninger for at supplere ungedyden – for eksempel denne unge kvinde:

”Jeg har samlet flasker, spist pulverkartoffelmos og stjålet mad. Jeg kan ikke finde en lavere husleje, for jeg bor i ydre nordvest, og det er en ret billig husleje.”

Flere havde oplevet at få afslag fra kommunen, når de havde søgt om enkeltydelser til at supplere deres indtægt. De havde også fået afslag i tilfælde, hvor de tydeligt havde givet udtryk for, at de ikke havde penge til mad eller andre helt basale ting. En del af de unge havde også oplevet at få afslag i tilfælde, hvor der var blevet skåret i deres ydelse på grund af fejl fra kommunens side, eller fordi de unge ikke var mødt op på kommunen, fordi de var syge eller havde angst for at møde op.

Problemer med den skriftlige kommunikation mellem dem selv og kommunen var også et gennemgående tema. Nogen oplevede aldrig at modtage de elektroniske henvendelser, som kommunen sagde, den havde sendt. Nogle meddelelser fra kommunen nåede aldrig

frem til de unge, fordi deres adresse var ukendt, eller fordi der var andre formelle ting, der ikke levede op til kommunens krav. Når de unge havde søgt om supplerende enkeltydelser, havde kommunen i flere tilfælde krævet, at de skulle finde en billigere bolig. Sådan en rådgivning frustrerede mange af de unge, da de slet ikke så det som en mulighed på egen hånd at finde en billig bolig, og fordi de ikke fik hjælp til det, selvom behovet ifølge de unge var åbenlyst.

Når de oplevede, at de ikke kunne få økonomisk hjælp fra kommunen, havde mange været nødt til at søge hjælp fra familie eller andet netværk, som de ofte havde en belastet relation til. Næste skridt blev i mange tilfælde at søge hjælp på herberger eller andre sociale indsatser der ofte ikke er målrettet de unge. En kvinde fortalte:

”Hvis jeg ikke havde kravet på knæene hen til mine forældre, så var jeg også blevet sat ud af min bolig. Hvis ikke man er socialt udsat, så skal man da nok blive det i kontanthjælpssystemet.”

Som nævnt har de fleste af de unge haft en belastet opvækst og har dårlige relationer til deres familie. Mange har heller ikke adgang til de samme fællesskaber som andre unge, der er i uddannelse eller har job. Tværtimod fortalte flere af de unge, at deres netværk direkte arbejder imod dem i forhold til at forbedre deres situation - ofte er de unges venner lige så belastede som de unge selv.

Unge uden hjem

Unge hjemløse 2007, 2009 og 2011 i hjemløsetællingerne (uge 6)

Alder	2007	2009	2011
18-24 år	667	633	1.002
25-29 år	575	490	596
Unge i alt	1.242	1.123	1.598

Kilde: SFI, Hjemløshed i Danmark 2007, 2009, 2011

Antallet af unge hjemløse falder med 10 procent fra 2007 til 2009. Det afløses til gengæld af en stigning på over 40 procent fra 2009 til 2011. Stigningen er særlig markant blandt de helt unge under 25 år, hvor

stigningen er næsten 60 procent. De unge hjemløse under 30 år udgør godt 30 procent af alle hjemløse i tællingsugen i 2011.

Unge med stofmisbrug

Antal personer 18-29 år startet i behandling det pågældende år

Alder	2008	2009	2010	2011
18-24 år	1.551	2.031	1.852	2.091
25-29 år	852	904	800	936
Unge i alt	2.403	2.935	2.652	3.027

Kilde: www.stofmisbrugsdatabasen.dk, Socialstyrelsen

Note: Ambulant dag- og døgnbehandling under ét

Antallet af unge, der begynder i behandling for stofmisbrug, stiger med godt 20 procent fra 2008 til 2009, hvorefter det falder med ca. 10 procent til 2010 og stiger igen med ca. 15 procent til 2011. Samlet ligger antallet af unge, der starter i stofmisbrugsbehandling i 2011, godt 25 procent over 2008. Stigningen er særlig stor blandt de unge under 25 år, hvor der fra 2008 til i 2011 er ca. 35 procent flere, der starter i behandling. Blandt de 25-29 årige er

der en stigning på ca. 10 procent flere, der starter i behandling fra 2008 til 2011.

Stigningen i antallet af unge, der starter i misbrugsbehandling slår igennem i bestanden af misbrugere i behandling, hvor ”De unge stofmisbrugere udgør en stadig stigende andel af samtlige stofmisbrugere i behandling”, jf. Narkotikasituationen i Danmark 2012, Sundsstyrelsen 2012.

Dalin

Dalin hævdede sin børneopsparing da hun fyldte 18, og flyttede til Paris for at forfølge sine drømme, men blev hjemløs, da pengene slap op. Da hun kom tilbage til Danmark tre måneder senere, stod hun uden bolig. Hendes far var vred over, at hun havde brugt sin opsparing, og afviste at have hende boende mere end én nat. Han stak hende en tyver til en mønttelefon.

“Det var underligt. Det gik fra, at jeg var vildt rig i Paris og gav mad til mine venner og købte tøj, til at jeg måtte nasse rigtig meget af folk og flytte hver anden uge til et nyt sted.”

Efter at have boet mange forskellige steder er Dalin nødt til at vælge en sidste udvej – en bekendt i København, som Dalin slet ikke har lyst til at bo hos. Dalin flytter ind hos hende på Nørrebro, men efterhånden stiller veninden flere og flere betingelser. Dalin kan ikke have sin adresse der og kan derfor ikke søge kontanthjælp. Veninden kræver i stedet, at Dalin skal stjæle i Kvickly. Dalins veninde holder selskaber om aftenen, hvor hendes venner kommer og spiser af den stjalne mad.

“Udover det skulle jeg også gøre rent hver dag, så kunne hun også komme hjem med sine venner og grine ad mig og sige: Haha – rumæneren har ikke gjort rent. På trods af at jeg havde gjort rent hele dagen. Til sidst hobede det hele sig op. Min far havde slået hånden af mig, og jeg havde ikke nogen voksne, jeg kunne gå hen til. Jeg var begyndt at tage kokain og blev også presset til at tage baner.”

Dalin oplevede, at hun i den periode nedbrød mange grænser for, hvad hun ville gøre, og at hun var fanget uden nogen alternativer. Hun sov to nætter på gaden i desperation og var til sidst så nedbrudt, at hun gjorde skade på sig selv.

“Jeg var lige pludselig på det stadie, som andre mennesker er i, når de udøver skade på sig selv, hvor den psykiske smerte er nødt til at blive overdøvet af et eller andet. Jeg flygtede til den fysiske smerte ved at lave et stort brandsår på mit håndled. Jeg havde aldrig haft det så dårligt i mit liv, selvom jeg er opvokset med pænt meget vold i familien og pænt mange traumer.”

Dalin bliver kort tid efter smidt ud af lejligheden efter at være blevet beskyldt for at stjæle fra sin vært. Herefter bor hun i en periode på et forsorgshjem uden for Aarhus sammen med narkomaner og alkoholikere. Hun er den yngste beboer. Det er i denne periode, Dalin møder sin ekskæreste, og stoffer begynder at fylde meget i hendes liv.

“Vi boede mest i hans værktøjsskur i et lag af lort og rod, men vi tog masser af stoffer og lavede musik. Det var rimeligt hardcore, for jeg havde ikke rigtig andre i mit liv end ham, som holdt af mig, og han var modbydelig over for mig.”

Dalin kommer til at bo i Aarhus Kommunes ungetilbud. Her møder hun pædagogen Steen, der kommer til at betyde meget for hende og hjælper hende, både i forhold til at få styr på sit misbrug og til at forlade sin voldelige kæreste.

“Han har passet så godt på mig. Han har både fået mig ud af mit ritalin-misbrug og fået mig til at jage min drøm [om at lave kunst]. Han har fået mig til at være et menneske, som jeg gerne vil være. Steen møder jeg, da alt er lort. Narko, voldelig kæreste, alt. Jeg laver ikke noget med mit liv.”

Det er af afgørende betydning for Dalin at møde en, der er interesseret i at se hele hende og ikke kun en diagnose og barndomstraumer. Dalin kæmper stadig meget med selvmordstanker og har massive problemer med kæresten, der gentagne gange tæver hende og truer med selvmord og med at slå hende ihjel. Dalin har fået diagnosen borderline og ønsker brændende behandling og hjælp fra psykiatrien, men her afviser man hende. Der er 10-12 måneders ventetid på det behandlingstilbud, hun kan få. Hun forsøger at begå selvmord ved at skære sig i håndleddene.

“Jeg ville så gerne have noget hjælp, men fik det aldrig. Jeg boede et sted, hvor der skulle være hjælp, men de forstod jo heller ikke noget. De har måske prøvet at have en irriterende mor eller far, men kan slet ikke sætte sig ind i, hvad det vil sige, at nogen prøver at myrde dig.”

Dalin har det godt i dag og bor sammen med sin kæreste. Hun bruger sit liv på kunstprojekter og søger ind på de kunstneriske uddannelser.

Hør Dalin fortælle mere af sin historie på www.udsatte.dk ►

Der kommer flere og flere unge på kontanthjælp (særligt i matchgruppe 3). Der kommer også flere og flere hjemløse unge og flere unge med misbrugsproblemer. Det viser statistikkerne. Men hvem er de unge bag statistikernes tørre tal? Det satte Rådet for Socialt Udsatte sig for at undersøge.

Ligesom det generelt er Rådets opgave at være talerør for socialt udsatte borgere, er det også denne undersøgelses opgave at være talerør for udsatte unge. Derfor er undersøgelsens overordnede mål at sætte fokus på socialt udsatte unges egne oplevelser af deres situation og deres møde med det sociale system, der har til formål at hjælpe dem. Undersøgelsen skal prøve at identificere en gruppe, der på mange måder er usynlig. En række forskellige faktorer er nemlig med til at tilsløre de omfattende problemer, som de unge reelt har og kæmper med.

Undersøgelsen bygger på en række interviews med udsatte unge – en gruppe, som bliver defineret nærmere i det følgende afsnit. De unge er blevet spurgt om deres erfaringer med de indsatser, de er blevet tilbudt – først og fremmest de kommunale indsatser, men også de frivillige tilbud, der henvender sig til målgruppen. De unge er blandt andet blevet spurgt til, hvad de synes kendetegner et godt møde mellem dem selv og det sociale system. De er også blevet spurgt om, hvilke indsatser, der virker godt, og hvilke der virker mindre godt. Derudover er de unge blevet spurgt om, hvilken hjælp de konkret har behov for i deres aktuelle situation, og hvad deres ønsker og drømme er for fremtiden.

Hvem blev spurgt?

Socialt udsatte unge er en broget gruppe. Men de har dét tilfælles, at de alle kæmper med komplekse og sammensatte problemer. Samtidig er det unge med masser af potentiale, som kæmper for at finde fodfæste i livet og i samfundet på trods af deres udfordringer.

De interviewede unge er alle mellem 18 og 30 år. Der har været en nogenlunde lige fordeling mellem mænd og kvinder. Alle de unge har erfaringer med det sociale system, særligt kontanthjælpssystemet. Da Rådets forståelse af socialt udsatte personer dækker over personer med komplekse og sociale problemstillinger såsom hjemløshed, psykiske lidelser, misbrug, fattigdom, prostitution og andet, gælder samme definition de udsatte unge i denne undersøgelse. De unge er hovedsageligt kontanthjælpsmodtagere i matchgruppe 2 og 3. Men der er også unge, som i perioder er i uddannelse eller arbejde og derfor ikke umiddelbart fremstår som udsatte unge.

Rådet er kommet i kontakt med undersøgelsens unge via kommunale tilbud og frivillige organisationer, som tilbyder forskellige indsatser til denne målgruppe. En del af de unge bor også på forskellige kommunale § 110 botilbudformer – det kan for eksempel være herberger og forsorgshjem. Nogle af dem er særligt målrettet unge mellem 18- 30 år. I alt er der i perioden januar-marts 2013 blevet interviewet 30 udsatte unge.

Selv ressourcestærke unge har tendens til en mere ustabil livsstil end de fleste voksne: Mange unge bor i perioder midlertidigt hos venner, skifter uddannelse

eller har i perioder en ustabil økonomi. Derfor vil de udsatte unge i denne undersøgelse ikke nødvendigvis fremstå så udsatte, som de egentligt er, når man sammenligner med jævnaldrende. Det betyder, at der ofte går lang tid, før de unge, som faktisk er hjemløse, erkender sig selv som sådan, ligesom unge med misbrug i mange tilfælde ser deres stofindtag som en almindelig del af ungdomslivet. Desuden er psykiske lidelser ofte endnu ikke diagnosticerede hos de unge, og de omfattende sociale problemer har måske endnu ikke sat sine spor i samme grad som hos udsatte voksne. Alt det kan være med til, at de unge ofte fremstår som umiddelbart velfungerende.

Selvom de unge i undersøgelsen er forskellige og har forskellige problemer, er temaerne i deres fortællinger overraskende ens: De unge savner at blive lyttet til. De savner målrettede indsatser, som tager særligt hensyn til deres problemer med misbrug, psykisk sygdom, belastende opvækstbetingelser, problemfyldt skolegang, gæld, manglende uddannelse og arbejde. De unge efterspørger sagsbehandlere, der ved noget om udsatte unges særlige udfordringer – udfordringer, der kræver koordinering, indsigt og viljen til at forfølge langsigtede mål. De unge ønsker især hjælp til at navigere i det komplekse kommunale system. Og så ønsker de sig boliger, som de kan betale.

Kommunernes indsats

Forud for interviewene med de unge har Rådets ønske været at vide mere om, hvordan indsatsen reelt bliver praktiseret i kommunerne. Derfor lavede Rådet en mindre undersøgelse af seks udvalgte kommuners indsats på ungeområdet. De primære informanter var sagsbehandlere (der har fungeret

som mentorer) eller almindelige sagsbehandlere for udsatte unge. Der er også repræsenteret et ledelsesniveau i form af to afdelingsledere og en sagsbehandlercoach. De seks kommuner har alle haft en særlig indsats eller afdeling målrettet de unge. Kun en enkelt kommune har inddelt deres indsats i teams, der ikke er afgjort ud fra målgruppens alder, men som afhænger af matchgruppen og arbejdsmarkedsparatheden.

Formålet med kommuneundersøgelsen har været at få en generel forståelse af, hvad og hvordan kommunerne gør i forhold til indsatsen over for unge udsatte på kontanthjælp. Desuden har undersøgelsen givet Rådet en indsigt i de barrierer, kommunerne støder på, når de skal nå de udsatte unge. Denne publikation har til formål at formidle de unges syn på sagen. Men det skal understreges, at Rådet samtidigt anerkender, at det netop ikke kun er de unge, der oplever barrierer, men også professionelle, som arbejder for og med målgruppen. Målgruppen har forskellige behov, som gør det svært at målrette indsatsen. Den samme trøje passer ikke alle – der er behov for individuelt målrettede indsatser.

- ” Første gang jeg oplevede, at nogen faktisk læste min journal, blev jeg så glad.”
- ” Hvis ikke man er socialt udsat, så skal man da nok blive det i kontanthjælpssystemet.”
- ” Jeg havde en mentor, før jeg blev 18, men derefter kunne jeg passe mig selv. De eneste støttepersoner var dem på bænken.”
- ” Det er jo ikke os, der går op på jobcenteret og går amok. Det er mere de ressourcestærke, der føler sig dårligt behandlet. Det er ikke vores borgergruppe. Vi er vant til nederlaget.”
- ” Man skulle samle en bus med tværfagligt personale fra psykiatrien, enkeltydelsesafdeling, boligforening og andre. Så kunne man lave en handleplan og skabe resultater med det samme, hvor man tager højde for helheden.”